**"6D030200 -Халықаралық құқық" мамандығы бойынша Философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған "Жеке тұлғалардың халықаралық құқықсубъектілігі: кейбір өзекті мәселелерінің теориясы және тәжірибесі " тақырыбында Нысанбекова Ләззат Бегімжанқызы диссертациясына**

## ҒЫЛЫМИ ЖЕТЕКШІНІҢ ПІКІРІ

2013 ж. бастап 2016 ж. дейін Нысанбекова Ләззат Бегімжанқызы әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті (ҚазҰУ) Халықаралық қатынастар факультеті Халықаралық құқық кафедрасының докторанты болды. Докторантурада оқу барысында Нысанбекова Ләззат Бегімжанқызы таңдаған зерттеу тақырыбына қызығушылық танытты, ғылыми жұмыста еңбексүйгіштік және дербестік танытты. Диссертация тақырыбы ретінде автор «Жеке тұлғалардың халықаралық құқықсубъектілігі: кейбір өзекті мәселелерінің теориясы және тәжірибесі» бойынша зерттеуді таңдап алды, оның барысында жаңа теориялық тәсілдер мен ережелер әзірленді, сондай-ақ осы саладағы тұжырымдамалық тәсілді жетілдіру бойынша ұсыныстар негізделген. Диссертациялық зерттеудің өзектілігі Қазақстан ғылымындағы жеке тұлғалардың Халықаралық құқық субъектілілігі мәселелеріне арналған бірыңғай кешенді зерттеудің болмауымен анықталады. Индивидтің халықаралық құқықсубъектілігі туралы мәселе халықаралық құқық ғылымындағы ең пікірталастардың бірі болып табылады. Теориялық проблемалар көп емес, олар әр түрлі, кейде өзара ерекше көзқарастарға ие болады. Көріністер ауқымы шынымен де кең: жеке тұлғаның халықаралық-құқықтық тұлғасын толығымен жоққа шығарудан бастап, оны халықаралық құқықтың жалғыз субъектісі ретінде тануға дейін. Жұмыс логикалық және дәйекті құрылымға ие, бұл жеткілікті дәрежеде жеке тұлғалардың халықаралық-құқықтық тұлғасының сипаттамалары мен ерекшеліктерін ашуға мүмкіндік береді. Зерттеу орындалған жұмыс туралы толық әсер алу үшін жасалынған. Автордың кіріспе, үш бөлім, оның ішінде жеті абзацтан тұратын құрылымы оңтайлы және жеткілікті болып көрінеді. Диссертацияның құрылымы айқын және жақсы ойластырылған, зерттелетін тақырыптар бойынша жаңашылдығымен, практикалық және теориялық маңыздылығымен жүйелі түрде қарастыруға мүмкіндік береді. Автор тақырыптың негізгі аспектілерін мақсаттар мен міндеттер шеңберіне аударады. Автордың зерттеліп отырған тақырып аясында кең ауқымды мәселелерді қарастыруға деген ұмтылысын қолдаған жөн. Халықаралық құқықтық тұлғаны анықтауға жан-жақты біртұтас көзқарасты қамтамасыз ету үшін диссертациялық зерттеу «жеке» ұғымын анықтайды, халықаралық құқықтың дәстүрлі емес субъектілерінің құқықтық қатынастарының ерекшеліктерін анықтайды, жеке тұлғаның халықаралық-құқықтық тұлғасының ерекшелігін анықтайтын факторлар жүйесін анықтайды, оның негізінде халықаралық-құқықтық тұлғаның мүмкіндігінің ғылыми негізделген тұжырымдамасы ұсынылады жеке тұлғалар. Халықаралық

құқықтың субъектілері шеңберіндегі, оның ішінде жеке тұлғаның халықаралық-құқықтық жеке тұлғасы туралы мәселені шешу, ең алдымен, халықаралық құқықтың субъектісі мен оның ерекшеліктерін анықтауда қолданылатын доктриналық тәсілдерге байланысты. Диссертациялық зерттеуде халықаралық құқықсубъектілігін анықтау кезінде кешенді біріздендірілген көзқарасты қамтамасыз ету мақсатында " жеке тұлға "анықтамасы тұжырымдалды, халықаралық құқықтың дәстүрлі емес субъектілерінің құқықтық қатынастарының ерекшеліктері анықталды, жеке тұлғаның халықаралық құқық субъектілігінің ерекшелігін айқындайтын факторлар жүйесі анықталды, соның негізінде индивидтердің халықаралық құқық субъектілігі мүмкіндігі туралы ғылыми негізделген тұжырымдама ұсынылды. Халықаралық құқықтың субъектілері шеңберіндегі, оның ішінде жеке тұлғаның халықаралық-құқықтық жеке тұлғасы туралы мәселені шешу, ең алдымен, халықаралық құқықтың субъектісі мен оның ерекшеліктерін анықтауда қолданылатын доктриналық тәсілдерге байланысты. Сондықтан, осы жұмыстың 1-тарауында халықаралық-құқықтық тұлғаның теориялық мәселелері, халықаралық құқықтың пәнін анықтауға көзқарастар қарастырылады. Бұл зерттеудегі орталық орын жеке тұлғаның құқықтық мәртебесі туралы халықаралық құқықты талдау, олардан туындайтын субъективті құқықтар мен міндеттемелерді талдау және пайда болатын құқықтық қатынастар, заңдылықтың орындалуы мен қолданылуын талдау, дәлірек айтсақ, халықаралық-құқықтық тұлға саласындағы әртүрлі құқықтық құбылыстар мен жүйелердің сипаттамалары болып табылады. Жеке тұлғалардың әмбебап және аймақтық сипаттағы органдарға жүгіну мәселелері дәйекті талданады. Адам құқықтарын қорғауды қамтамасыз етудегі маңызды рөлді орындауға шақырылған БҰҰ-ның Адам құқықтары жөніндегі комиссиясы сияқты әмбебап сот (арбитраж) органдары мен мекемелерінің қызметі ерекше қарастырылған. Автордың «Жеке тұлғалардың халықаралық-құқықтық тұлғасын танудағы геосаяси және басқа да саяси-құқықтық аспектілері» мәселесінің үшінші тарауында қарастырғаны ерекше ескертпе, сондықтан заң ғылымында алғаш рет халықаралық құқықтағы жеке тұлғалардың құқықтық тұлғасын анықтауда геосаяси факторларды ескеру қажеттілігі туралы тезис ғылыми айналымға енгізілді. Ұсынылған диссертация - бұл жеке тұлғалардың халықаралық-құқықтық тұлғасының өзекті мәселелеріне арналған тәуелсіз, аяқталған ғылыми-зерттеу жұмысы. Қорғау ғылыми жаңалығымен ерекшеленетін, зерттеудің практикалық және теориялық маңыздылығын көрсететін ережелерді ұсынады. Диссертацияны талдау кезінде автор халықаралық құқықтағы шетелдік және отандық ғалымдардың ғылыми әдебиеттеріне шолу жасайды.Автор тұжырымдайтын теориялық ұстанымдар, ғылыми тұжырымдар заңнаманы жетілдірудің теориялық негіздемесі ретінде пайдаланылуы мүмкін, сонымен қатар осы салада одан әрі ғылыми зерттеулер жүргізуге негіз бола алады. Жұмыс дұрыс тексерілді: диссертацияның негізгі нәтижелерін жариялау үшін бірқатар мақалалар, соның ішінде Қазақстан Республикасінің шеңберіндегі танымал журналдарда, Scopus басылымдарында ұсынылған журналдарда жарияланды.

Қорытынды: «Жеке тұлғалардың халықаралық құқықсубъектілігі: кейбір өзекті мәселелерінің теориясы және тәжірибесі» тақырыбындағы диссертация белгіленген талаптарға сәйкес келеді және ҚазҰУ-нің диссертациялық кеңесінде қоғамдық қорғауға ұсынылады.

Нысанбекова Л.Б. «6D030200- Халықаралық құқық» мамандығы бойынша философия докторы дәрежесін алуға лайықты.

**Ғылыми жетекші,**
**Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-ның**
**Халықаралық құқық кафедрасының**
**Заң ғылымдарының кандидаты,**
**профессоры м.а.** **Сайрамбаева Ж.Т.**

РАСТАЙМЫН
әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Ғылыми кадр
даярлау және аттестаттау басқармасының
ЗАВЕРЯЮ
Начальник управления подготовки и аттестации
научных кадров КазНУ им. аль-Фа
Р.Е. Кудайбергенова
«_____» _____ 20___ ж.